

Отримано: 10.11.2020 р.

Прорецензовано: 17.11.2020 р.

Прийнято до друку: 23.11.2020 р.

e-mail: yarolviv@gmail.com

DOI: 10.25264/2409-6806-2020-31-174-184

Сенік Я. Українська справа у Вашингтоні в роки холодної війни (з архівних документів відділу рукописів ЛННБ України імені Василя Стефаника). *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Історичні науки»*. Острог, 2020. Вип. 31. С. 174–184.

УДК 94(477).152: 930.2

Ярослав Сенік

УКРАЇНСЬКА СПРАВА У ВАШИНГТОНІ В РОКИ ХОЛОДНОЇ ВІЙНИ (З АРХІВНИХ ДОКУМЕНТІВ ВІДДІЛУ РУКОПИСІВ ЛННБ УКРАЇНИ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА)

В статті розглядається діяльність української громади Вашингтона, УККА та його голови Л. Добрянського, їх співпраця з обома Палатами Конгресу США на підтримку української справи на основі архівних матеріалів з фонду меценатів О. і Т. Антоновичів, які вперше вводяться до наукового обігу.

Ключові слова: «Об'єднання українців Вашингтону» (ОУВ), Український Конгресовий комітет Америки (УККА), холодна війна, зовнішня політика США, Конгрес США, президент США, Омелян Антонович, Лев Добрянський.

Yaroslav Senyk

UKRAINIAN CAUSE IN WASHINGTON DURING THE COLD WAR (FROM THE ARCHIVAL DOCUMENTS OF THE MANUSCRIPT DIVISION OF THE VASYL STEFANYK NATIONAL SCIENTIFIC LIBRARY OF UKRAINE IN LVIV)

The article examines activities of the Ukrainian community in Washington in the 1950s and the 1960s. The relevant historical materials kept in the archives of Omelan and Tetiana Antonovych are submitted for scientific circulation for the first time. The papers relate to the activities of the Association of Ukrainians in Washington, headed by O. Antonovych, and of the Ukrainian Congress Committee of America, headed by L. Dobriansky, as well as to their cooperation with the US Congress in support of the Ukrainian cause.

The Ruthenians (Ukrainians) were already mentioned in the Senate document of the 61st US Congress in 1911. After the Second World War, the Ukrainian question came up on the agenda in connection with the formation of the United Nations. The center of Ukrainian political emigration has moved to the US.

At that time L. Dobriansky kept continuous contacts with members of the Congress. In 1959 both Houses of the Congress passed the Captive Nations Week Resolution submitted by L. Dobriansky. On June 7, 1960 the House of Representatives decided to issue the brochure known as "Europe's Freedom Fighter. Taras Shevchenko. 1814–1861 as an official House document". On June 27, 1964 President D. Eisenhower inaugurated the monument to Taras Shevchenko in Washington, DC. The US Congress celebrated the anniversary of the proclamation of Ukraine's independence on January 22, 1918 on annual ceremonial meetings with prayers for free Ukraine delivered by the Ukrainian priests. The US Senators and Representatives regularly included statements and letters from the Ukrainian organizations in the Congress Records.

Key words: Association of Ukrainians in Washington, Ukrainian Congress Committee of America (UCCA), Cold War, US foreign policy, US Congress, US President, Omelan Antonovych, Lew E. Dobriansky.

На початок ХХ ст. основною офіційною зовнішньополітичною доктриною США була доктрина ізоляціонізму, визначена Конгресом США 1783 р. Вашингтон розглядав «українське питання» як складову своєї політики щодо Росії, а пізніше – СРСР [4, с. 63; 11].

Про це писали науковці, які у різний час були активними членами Вашингтонської громади: К. Варварів¹ – у англomовній розвідці «Америка і українська національна справа в рр. 1917–1920»

¹ Варварів Кость Васильович, д-р (4 листопада 1924, Волинь – 6 квітня 1982, Сільвер Спрінг, шт. Меріленд) – учений, громадський діяч. Науковий співробітник у Колумбійському університеті (1952–1954) і Бібліотеці Конгресу (1956–1960). В Держдепартаменті США (від 1961): директор відділу до справ ЮНЕСКО, директор відділу планування; радник в Па-

(1977) [45], колишній дипломат Р. Смаль-Стоцький² у споминах про відношення США до України в 1918–1946 рр. (1958) [23], Я. Пеленський³ – у доповіді про взаємини між США і СРСР під час і після Другої світової війни (1962) [18].

В наші дні огляди подій подали О. Павлюк (1996) [17] та О. Сухобокова (2016) [25]. За океаном про окремі факти повідомили М. Климчак (2013) [14] та О. Дейчаківський (2018) [6]. У переліку згадок про українців та Україну в документах Конгресу США (1973) П. Заплітний стверджував, що про рутенців і русинів йшлося уже в документі Сенату 3-ої сесії 61-го Конгресу США в 1911 р. [9, с. 73].

Тоді ж в США пройшла ще одна акція. Коли стало відомо, що в Росії було заборонено відзначення сторіччя від дня народження Т. Шевченка, то Український Народний Союз⁴ звернувся до президента В. Вільсона⁵ з проханням висловити протест, який у березні 1914 р. був скерований до Санкт-Петербурга [25, с. 152; 37, с. 148–149].

У грудні 1916 р. о. П. Понятишин⁶, адміністратор Української греко-католицької дієцезії в США і голова Українського Народного Комітету⁷, висунув ідею широкої акції збирання пожертв для потерпілих від війни українців в Європі. Спархїальний адвокат В. Кернс (Kerns) залучив до цієї справи конгресмена від шт. Нью-Джерзі Дж. Гемілла⁸, а той у свою чергу – Дж. Тумулті⁹ – особистого секретаря президента В. Вільсона. 24 січня 1917 р. Дж. Гемілл подав проєкт резолюції до Комітету закордонних справ Палати Представників, в якій вперше було вжито слово «Ukrainian» поруч із словом «Ruthenian». В Сенаті резолюцію просували голова Комітету закордонних справ Г.К. Лодж¹⁰ і В. Гюз¹¹. 2 березня 1917 р. президент В. Вільсон підписав спільну резолюцію Конгресу як публічний закон № 52¹², яким 21 квітня 1917 р. було оголошено як Український День для збирання коштів для допомоги «знедоленим русинам» [19; 45, с. 356–357]. Технічною стороною Дня найбільше займався І. Добрянський, батько голови УККА Л. Добрянського [20, с. 70]. По всій країні 21 квітня 1917 р. було зібрано 84463,97 дол. [9, с. 74]. 25 серпня 1917 р. частина коштів надійшла до Української Центральної Ради в Києві. Українці зуміли провести успішну акцію завдяки підтримці з боку американських політиків в Конгресі та Білому Домі [6; 17, с. 38–39; 35; 37, с. 167–168].

рижі і одночасно заступник постійного представника США в ЮНЕСКО (1974–1978). Член і голова (від 1978) делегації США на 23-ох міжнародних конференціях. Заступник голови Вашингтонської Групи, двічі – голова «Об'єднання українців Вашингтону».

² Смаль-Стоцький Роман Степанович (8 січня 1893, Чернівці – 27 квітня 1969, Вашингтон) – філолог-славіст, громадський і політичний діяч. Дійсний член НТШ (1934). Дипломатичний представник ЗУНР (від 1919), радник посольства і посол УНР в Берліні (1921–1923). Професор УВУ в Празі, професор університетів у Варшаві (1924–1939) і Празі (1939–1945). У США (від 1947): професор історії, директор (1949–1965) Слов'янського інституту в університеті Marquette (Мілоукі, шт. Вісконсин), у Вашингтоні (від 1965) – в Католицькому університеті Америки, Семінарії св. Йосафата. Голова (від 1952), президент (від 1955) Головної Ради НТШ у США. Член Політради УККА (від 1951).

³ Пеленський Ярослав Богданович (нар. 12 квітня 1929, Варшава) – історик і політолог. Дійсний член УВАН, НТШ в США. Доцент Кінгс-коледжу (1958–1961), професор історії Американського університету у Вашингтоні (1964–1967), університету Айови (1967–1998). Президент Східноєвропейських досліджень інституту імені В. Липинського у Філадельфії (від 1987).

⁴ Український Народний Союз (УНС; Ukrainian National Association) – найстарша й найбільша братсько-забезпечена організація США, заснована 22 лютого 1894 р. у Шамокін (Пенсильванія) з ініціативи о. Гр. Грушки, який видавав з 1893 р. газету «Свобода» (пізніше – орган УНС).

⁵ Вільсон Томас Вудро (Thomas Woodrow Wilson; 28 грудня 1856, Стонтон, шт. Вірджинія – 3 лютого 1924, Вашингтон) – 28-й Президент США (1913–1921), історик і політолог, лауреат Нобелівської премії миру (1919). Перший президент, який відвідав з офіційним візитом Європу для участі в роботі Паризької мирної конференції. Його пропозиції були покладені в основу Версальського договору. Був одним з ініціаторів створення Ліги Націй, проте Сенат США відмовив у вступі до неї.

⁶ Понятишин Петро, о. (15 липня 1877, с. Семенів Тербовлянського р-ну Тернопільської обл. – 4 лютого 1960, Чикаго) – церковний і громадський діяч. У 1902 р. виїхав до США: директор друкарні газети «Свобода» (1908–1910), адміністратор Української католицької дієцезії в США (1916–1924).

⁷ Український Народний Комітет створений восени 1916 р. за сприяння української греко-католицької спархії, УНС і «Провидіння» для допомоги «старокрайовим братам, страдникам з причини війни». Головою був обраний о. П. Понятишин, заступником – С. Ядловський.

⁸ Гемілл Джеймс (James Alphonsus Namill; 30 березня 1877, Джерзі-Сіті, шт. Нью-Джерзі – 15 грудня 1941, Джерзі-Сіті, шт. Нью-Джерзі) – американський адвокат, політичний діяч від Демократичної партії, конгресмен (1907–1921). Очолював кілька Комітетів.

⁹ Тумулті Джозеф (Joseph Patrick Tumulty; 5 травня 1879, Джерзі-Сіті, шт. Нью-Джерзі – 9 квітня 1954, Олні, шт. Меріленд) – американський адвокат, політичний діяч, лідер ірландської католицької політичної громади, особистий секретар В. Вільсона (1911–1921).

¹⁰ Лодж Генрі (Henry Cabot Lodge; 12 травня 1850, Беверлі, шт. Массачусетс – 9 листопада 1924, Кембрідж, шт. Массачусетс) – доктор історії, сенатор-республіканець від штату Массачусетс.

¹¹ Гюз Вільям (William Hughes; 3 квітня 1872, Ірландія – 30 січня 1918, похований в Патерсон, шт. Нью-Джерзі) – американський політичний діяч від Демократичної партії, конгресмен (1903–1905; 1907–1912) і штату Нью-Джерзі.

¹² Public Law Resolution No. 52. US Statute at Large. 1917. Chapter 154. P. 999.

Конгресмен Дж. Гемілл напередодні Паризької мирної конференції подав в грудні 1918 р. до Комітету закордонних справ проєкт Резолюції¹³ про те, щоб Американська делегація підтримала «право українських територій на свободу, незалежність і самовизначення» [6; 17, с. 38–39; 23, с. 72; 37, с. 167–168; 45, с. 357]. Він кілька місяців працював радником невизнаної делегації українців США в Парижі [17, с. 52–53; 37, с. 169–170].

У Вашингтоні відтоді почали піднімати українське питання дедалі частіше. 2 травня 1921 р. сенатор Дж. Вотсон¹⁴ подав меморандум «У справі Східної Галичини» від українців штату Індіана. 12 липня сенатор Дж. Гарельд¹⁵ звернувся до Держдепартаменту з меморандумом «Про польські звірства і переслідування у Східній Галичині». 14 жовтня о. П. Понятишин і В. Кернс вели переговори у Вашингтоні [17, с. 112].

6 березня 1922 р. конгресмен від Пенсильванії Дж. Грегем¹⁶ вніс до Конгресу резолюцію про окуповані Польщею українські землі. 20 квітня відбулася ще одна аудієнція о. П. Понятишина. На початку червня президент В. Гардінг¹⁷ прийняв делегацію від з'їзду українців США. В кінці 1922 р. ще кілька конгресменів і губернаторів звернулися до Держдепартаменту щодо Східної Галичини. 3 березня 1923 р. українська делегація вручила В. Гардінгу меморандум у справі Східної Галичини [17, с. 120–121, 133, 135].

У 1929 р. сенатор Р.С. Коупланд¹⁸ подав внесення до уряду, щоб він іменував посла США при уряді УНР і, таким чином, визнав самостійність України [23, с. 70, 71], а в 1934 р. конгресмен Г. Фіш¹⁹ – резолюцію про Голодомор в Україні [6].

Д-р О. Антонович²⁰ подав у «Спогадах» одну з версій байки, яка побутує серед українців в діаспорі: «До війни, під час війни і зараз по війні українців тут [у Вашингтоні – Я.С.] майже не було, і вони могли навіть пожартувати, що найбільш впливовою особою і навіть з найвищими, і то особистими, зв'язками й контактами з Білим Домом і президентом був українець, який там виконував функцію прибиральника» [3, с. 26].

Цей міфічний українець, наближений до президента США, за кілька десятків років став реальною особою. Сталося це за надзвичайних обставин. Президент Дж. Ф. Кеннеді²¹ загинув 22 листопада 1963 р. у Далласі (шт. Техас). Наступного дня труна з його тілом була доправлена до Білого Дому у Вашингтоні, а в неділю, 24 листопада, перевезена для прощання до Капітолію. Урочисту процесію очолювали три капелани з Вашингтона: Френсіс Б. Сейр²², Джон С. Спенс²³ та Теодор Данусяр²⁴,

¹³ United States Congress, 65th Congress, 3rd Session, House Joint Resolution 369 of December 13, 1918 (House Document 1868).

¹⁴ Вотсон Джеймс (James Eli Watson; 2 листопада 1864, Вінчестер, шт. Індіана – 29 липня 1948, Вашингтон) – американський політичний діяч-республіканець, конгресмен (1895–1897; 1899–1909) і сенатор (1916–1933) від штату Індіана, другий офіційний лідер більшості Сенату (1929–1933).

¹⁵ Гарельд Джон (John William Harrel; 24 січня 1872, Моргантаун, шт. Кентуккі – 26 грудня 1950, Оклагома-Сіті, шт. Оклагома) – американський політичний діяч-республіканець, конгресмен (1919–1921) і сенатор (1921–1927) від штату Оклагома.

¹⁶ Грегем Джордж (George Scott Graham; 13 вересня 1850, Філадельфія – 4 липня 1931, Айсліп, шт. Нью-Йорк) – американський політичний діяч-республіканець, конгресмен від Пенсильванії (1913–1931).

¹⁷ Гардінг Воррен (Warren Gamaliel Harding; 2 листопада 1865, Блумінг-Грув, шт. Огайо – 2 серпня 1923, Сан-Франциско) – 29-ий Президент США (1921–1923) від Республіканської партії.

¹⁸ Коупланд Роял Самуель (Royal Samuel Copeland; 7 листопада 1868, Декстер, шт. Мічиган – 17 червня 1938, Вашингтон) – лікар-гомеопат, сенатор-демократ від Нью-Йорка (1923–1938).

¹⁹ Фіш Гамільтон (Hamilton Fish III; 7 грудня 1888, Гарісон, шт. Нью-Йорк – 18 січня 1991, Коулд Спрінг, шт. Нью-Йорк) – конгресмен-республіканець від штату Нью-Йорк (1920–1945), критик президента Ф.Д. Рузвельта, антикомуніст. Автор резолюції Палати Представників (5 травня 1930) про організацію комісії для розслідування комуністичної діяльності в США (відома як комісія Фіша).

²⁰ Антонович Омелян Миколович (6 лютого 1914, Долина, райцентр Івано-Франківської обл. – 28 лютого 2008, Львів) – доктор права (1943), громадський діяч, меценат. У США (від грудня 1949): представник ЗП УГВР у Вашингтоні (1951–1960), голова «Об'єднання українців Вашингтону» (1954–1958, 1960–1961), фермер (від 1960). 1980 р. разом із дружиною Тетяною Михайлівною заснував благодійну фундацію, лауреатами якої стали понад 70 осіб з України і світу. За їх кошти в Україні проведено реконструкцію корпусу Бакалаврської бібліотеки НаУКМА (Київ), реставрацію будівель ЛННБУ ім. В. Стефаніка (Львів), збудовано музей «Бойківщина» і монумент «Борцям за Українську державу» (Долина) та ін. Почесний громадянин Львова і Долини (2004).

²¹ Кеннеді Джон (John Fitzgerald Kennedy; 29 травня 1917, Бруклайн, шт. Массачусетс – 22 листопада 1963, Арлінгтон, шт. Вірджинія) – 35-й президент США від Демократичної партії. Обраний до Палати Представників (1946) і Сенату (1952). У 1961 р. став другим наймолодшим президентом в історії США.

²² Сейр Френсіс Б. (Francis Bowes Sayre Jr.; 17 січня 1915, Білий Дім, Вашингтон – 3 жовтня 2008, о. Мартаз Віньярдз, шт. Массачусетс) – священник, декан кафедрального собору у Вашингтоні (1951–1978), борець за громадянські права. Його мати – Джессі Вільсон, донька президента В. Вільсона.

²³ Спенс Джон (John Selby Spence; 19 травня 1909, Балтимор – 7 березня 1973, Вашингтон) – парох римо-католицької церкви Пресв. Серця; єпископ-помічник Вашингтона (від 17 березня 1964).

²⁴ Данусяр Теодор Джон, о. (28 червня 1929, Коговз, шт. Нью-Йорк – 12 серпня 1995, Нантікок, шт. Пенсильванія) – свя-

парох української парафії Пресв. Родина²⁵, особистий капелан і сповідник президента-католика Дж. Кеннеді у Білому Домі. Декан Френсіс Сейр – онук президента В. Вільсона, відомий захисник прав людини, був великим приятелем українців, які довгий час мали свою православну каплицю в його соборі [24; 26; 43].

Після Другої світової війни українське питання виходить на порядок денний у зв'язку з утворенням ООН. Україна стала однією з 49 країн-засновниць ООН. Закон про переміщення осіб 1948 р. дозволив прийняти близько 80 тисяч українських біженців у США. Центр української політичної еміграції перемістився до США [18, с. 72].

У той період Український конгресовий комітет Америки (УККА)²⁶, який від 1949 р. очолював професор Лев Добрянський²⁷, активно займався українським питанням у Конгресі [11]. З ним тісно співпрацював О. Антонович, якого громада Вашингтона обирала на посаду голови «Об'єднання Українців Вашингтону» (ОУВ)²⁸ впродовж чотирьох каденцій. Він також був представником ЗП УГВР²⁹ у Вашингтоні в 1950–1960 рр. [3, с. 26–29, 35–37, 39–41, 45].

О. Антонович залишив багаті архівні матеріали, які свідчать про інтенсивну діяльність української громади і численні успішні українські акції у столиці США в 1950-ті та 1960-ті рр.

Від 1954 р. біля Національної ялинки³⁰ перед Білим Домом влаштовувалися передріздвяні святкування. Українці столиці долучили свій стенд роботи М. Шрамченка³¹. Щовечора протягом двох тижнів хор у вишиванках співав колядки та народні пісні. Цю акцію ОУВ проводило три роки поспіль, фотографії з якої відклались в архіві [3, с. 32–33; 27, арк. 1–8].

Щороку українські громади в еміграції влаштовували два основні урочисті святкування: свято державності 22 січня і свято Т. Шевченка в березні. На свята Незалежності на чільних промовців ОУВ часто запрошувало американських політиків [3, с. 27, 32]. 1955 року вирішили організувати бенкет на честь державного свята 22 січня 1918 р. у ширшому масштабі, залучити українців з цілої Америки та деяких впливових американців. Члени управи Об'єднання виконували технічну й організаційну роботу святкування. Голова УККА Л. Добрянський, який мав політичні зв'язки у Конгресі і Республіканській партії, вислав від свого імені запрошення до членів Конгресу, в посольства, міжнародні представництва, національні товариства у США [15]. Кільканадцять американських політичних діячів, представників екзильних урядів прийняли запрошення. Дали письмову згоду про участь у бенкеті американські офіційні особи: капелан Сенату США Ф. Гарріс³², Голова Національного комі-

щеник УГКЦ, музичний діяч. Закінчив теологію (1954) і музичні студії (1966) в Католицькому університеті Америки, парох парафії Пресв. Родина (1955–1968), професор теології і диригент церковної музики Семінарії св. Йосафата у Вашингтоні. Парох у Джерзі-Сіті, у штатах Нью-Йорк, Нью-Джерзі, Пенсильванія та Вірджинія.

²⁵ Український Католицький національний Собор Пресвятої Родина (Ukrainian Catholic Shrine of the Holy Family) був збудований у Вашингтоні в 1986 р. і відкритий в 1999 р. Єпископ К. Богачевський призначив першого священика для організації парафії у Вашингтоні у 1949 р. Протягом наступних 30 років парафія чотири рази змінювала місце. Іван Павло II благословив Наріжний камінь храму 7 жовтня 1979 р.

²⁶ Український конгресовий комітет Америки (УККА; Ukrainian Congress Committee of America) – безпартійна організація, яка репрезентує українську громаду США від 1940 р. Домагався встановлення урядом дипломатичних зв'язків між Вашингтоном і Києвом, виступав за проголошення «Тижня поневолених народів», ініціював щорічні відзначення у липні; брав активну участь у спорудженні пам'ятника Т. Шевченка у Вашингтоні (1964), відзначенні 100-ліття української еміграції у США (1976–1977), щорічних відзначеннях Дня української державності в Конгресі США, в конгресах штатів та у деяких міських урядах.

²⁷ Добрянський Лев (Dobriansky Lew E.; 9 листопада 1918, Нью-Йорк – 29 січня 2008, Вашингтон) – доктор економіки (1951), громадсько-політичний діяч США. Дійсний член НТШ (1978), почесний доктор УВУ (1952). У Джорджтаунському університеті (від 1948; Вашингтон): професор економіки (від 1960) і директор Інституту порівняльної політики та економічних систем (від 1970). Посол США на Багамах (1982–1986). Консультант Держдепартаменту, Агенції міжнародних зв'язків і Палати Представників Конгресу США. Активний діяч Республіканської партії (1960–1970-ті). Голова УККА (від 1949). Автор резолюції Конгресу про щорічне проведення «Тижня поневолених народів» (1959), співорганізатор спорудження Меморіалу жертвам комунізму у Вашингтоні (2008) та ін.

²⁸ Об'єднання Українців Вашингтону (ОУВ) – громадська організація українців столиці США і околиці, створена у 1950-ті рр. Першим головою став Ю. Старосольський, наступники – К. Варварів і О. Антонович.

²⁹ Українська головна визвольна рада (УГВР) – орган політичного керівництва українським визвольним рухом, утворений в Україні влітку 1944 р. з ініціативи УПА й ОУН(б). У кінці 1944 р. за кордоном частина членів УГВР оформила Закордонне Представництво (ЗП УГВР), яке створило дослідницько-видавничий центр «Пролог» у Нью-Йорку (1952).

³⁰ Національна ялинка (The National Christmas Tree) – передріздвяне свято біля Білого дому у Вашингтоні, щороку ялинку традиційно запалював президент США. З 1954 р. почалися місячні святкування, відомі як «Хрест миру (Pageant of Peace)».

³¹ Шрамченко Микола (1909, Чернігів – 29 вересня 1968, Вашингтон) – живописець-реаліст, згодом експресіоніст. На еміграції в Німеччині, з 1949 року – у США.

³² Гарріс Фредерік (Frederick Brown Harris; 10 квітня, 1883, Ворчестер, Англія – 18 серпня 1970, Вашингтон) – пастор Методистської церкви у Вашингтоні (Foundry United Methodist Church) (1924–1955), капелан Сенату США (1942–1947, 1949–1969).

тету Республіканської партії А. Герман³³, три сенатори, 19 конгресменів, інші політики з дружинами. Проте більшість запрошених членів Конгресу, американських політиків та державних діячів, членів дипломатичних представництв прислали формальні листи із відмовою. Лише сенатор Дж. Кеннеді внизу листа до Л. Добрянського дописав кілька речень, в яких пояснив, що через попередні домовленості на Флориді не може прийняти запрошення [12]. На бенкеті, який відбувся 21 січня 1956 р. у Президентській залі готелю «Мейфлауер», були присутні понад двісті українців, які сиділи з американськими політиками зі свого штату за 30 столами. О. Антонович і Л. Добрянський мали короткі промови [3, с. 37–39; 28, арк. 1–2]. Усі підготовчі матеріали відклалися в архіві О. Антоновича [16].

Варто згадати, що О. Антонович, не маючи громадянства США, став членом Інаугураційного комітету новообраного президента США Д. Ейзенгауера [10, арк. 10–11]. Дж. Бройгіл³⁴, конгресмен від рідного округу О. Антоновича, вніс його до списку тих, хто отримував видання «Congressional Record»³⁵ [5, арк. 1].

15 липня 1953 р. відбулися слухання свідків у підкомісії закордонних справ Палати Представників щодо внесення 58-ої резолюції конгресмена Лоуренса Сміта у справі «нав'язання дипломатичних взаємин з Українською і Білоруською Радянськими Соціалістичними Республіками». О. Антонович подав точку бачення УГВР: «Коли б резолюція перейшла у закон, тоді це могло б мати велике, прос- то вирішальне значення стосовно міжнародного статусу України. Тоді йшлося б нам в Україні і тут та в світі лише про зміну режиму, а не про здобуття незалежності і визнання. Стейт-департамент³⁶ був проти цього» [3, с. 67]. На слуханнях свідчили професори Р. Смаль-Стоцький, Л. Добрянський, О. Грановський³⁷, Дж. Решетар³⁸, К. Меннінг³⁹ [33, с. 1–3].

Звіт О. Антоновича про слухання був надрукований в українській пресі, а наступного року його лист на підтримку 58-ої резолюції було внесено до Протоколу Конгресу [3, с. 67; 41, арк. 1]. О. Антонович від імені ОУВ подякував конгресмену Л. Сміту за підтримку 58-ої резолюції. Листи з подякою за сприяння українській справі отримували й інші конгресмени [2, арк. 1–4].

Резолюція в справі дипломатичних взаємин між Вашингтоном і Києвом, внесена знову у 1959 р., не була навіть розглянута.

Конгресмен Чарльз Керстен⁴⁰ у лютому 1954 р. пробував розширити дію Резолюції № 346 про спеціальний Комітет Балтійських народів на українців та інші поневолені народи [3, с. 34; 13, арк. 1]. Він же очолив Комітет щодо розслідування комуністичної агресії та силового включення Балтійських держав до СРСР, який провів велику акцію у дослідженні «більшевицької агресії поневолення та насильства неросійських народів в СРСР». 1954 року Комітет проводив слухання в Європі (понад

³³ Герман Альберт (A[lb]ert. B. Hermann) – виконавчий директор Республіканського національного комітету (Republican National Committee) (1949–1952, 1957–1961).

³⁴ Бройгіл Джоел (Joel Thomas Broymill; 4 листопада 1919, Гоупвелл, шт. Вірджинія – 24 вересня 2006, Арлінгтон, шт. Вірджинія) – американський політик, конгресмен-республіканець (1953–1974) від 10-го округу Вірджинії (включаючи Арлінгтон і Александрію).

³⁵ «Протокол Конгресу (Congressional Record)» – офіційне щоденне видання, яке друкується Державним видавничим бюро США (United States Government Printing Office) під час засідання Конгресу. Складається з чотирьох розділів: «Палата Представників», «Сенат», «Розширення зауважень» і «Щоденний дайджест». «Розширення зауважень (Extensions of Remarks)» містить промови та виступи, які не були виголошені під час відкритих засідань. Свідків у слуханнях Комітетів часто просять подати свої повноцінні свідчення «Для протоколу» і виголосити особисто лише резюме. Повний текст друкується у Томі «Заяви для Протоколу (Statements for the Record)». Раніше цей розділ називався «Додаток (Appendix)». Розділ «Щоденний дайджест (Daily digest)» появився в березні 1947 р.

³⁶ Стейт-департамент (англ. State Department) – Державний департамент США.

³⁷ Неприцький-Грановський Олександр (4 листопада 1887, с. Великі Бережці Кременецького р-ну Тернопільської обл. – 4 листопада 1976, Сан-Пауло) – учений, поет, художник. У 1913 р. емігрував на Захід, а потім до США, професор Міннесотського університету (від 1930), де організував український архів і бібліотеку. Активний громадський діяч, брав участь в установчій конференції ООН (1945), співпрацював з ЮНЕСКО, член Політичної Ради УККА.

³⁸ Решетар Джон (Reshetar John Steven; 14 липня 1924, Міннеаполіс, шт. Міннесота – 7 лютого 2015, Сіетл, шт. Вашингтон) – політолог, дійсний член УВАН. Викладав в Принстонському (1947–1955), Єльському університетах. Працював в Гарвардському (1950–1952) і Пенсильванському університетах (1955–1957). Від 1957 – у Вашингтонському університеті в Сіетлі, професор (1962–1989).

³⁹ Меннінг Кларенс (Manning Clarence Augustus; 1 квітня 1893, Нью-Йорк – 4 жовтня 1972, Плезантвіль, шт. Нью-Йорк) – славіст, україніст, політолог, перекладач. Дійсний член НТШ у США і почесний доктор УВУ (1948). Професор (від 1924), завідувач відділу східно-слов'янських мов (від 1940) Колумбійського університету. Відвідав НТШ у Львові на запрошення (1922).

⁴⁰ Керстен Чарльз (Charles Joseph Kersten; 26 травня 1902, Чикаго – 31 жовтня 1972, Мілуокі, шт. Вісконсин) – конгресмен-республіканець від 5-го округу штату Вісконсин (1947–1949, 1951–1955); голова Комітету щодо розслідування комуністичної агресії та силового включення Балтійських держав до СРСР в Палаті Представників (1953–1955). Консультант в адміністрації президента Д. Ейзенгауера у питаннях психологічної війни (1955–1956).

300 свідків) та в США, де зізнавали також українці. В результаті тривалих слухань Конгрес видав окремі брошури матеріалів про кожний народ. Велику допоміжну роботу для конгресменів, серед інших, виконав Л. Добрянський [3, с. 70–71; 36, арк. 1–14].

Влітку 1959 р. Л. Добрянський передав свій законопроект про поневолені народи до Конгресу, обидві Палати якого у липні прийняли закон про «Тиждень поневолених народів»⁴¹. Він писав пізніше: «Вперше наш уряд визнав, що існує багато поневолених народів в СРСР, ніж існує в так званій сателітній Європі. Шевченкова Україна є одна із них, найбільша в поневоленій Європі» [32, с. V].

Конгресмен Е. Дервінський⁴² в листі до О. Антоновича подав вияснення щодо спроби створити спеціальний Комітет поневолених народів (Committee on Captive Nations) в Палаті Представників та позицію Держдепартаменту США (21 вересня 1961) [7, арк. 1].

1956 року на сторінках української преси США появилася ідея спорудження пам'ятника Т. Шевченка у Вашингтоні [3, с. 104–105]. О. Антонович вислав лист з рекомендаціями щодо визначення місця для пам'ятника у Вашингтоні до Екзекутиви Крайового комітету пам'ятника Шевченкові [1, арк. 1]. УККА на чолі з Л. Добрянським безпосередньо займався реалізацією цього важливого проекту. Конгрес США одностайно схвалив публічний закон 86-749 від 13 вересня 1960 р. і президент Д. Ейзенгауер того ж дня підписав його. Закон дозволяв спорудження пам'ятника «українському поетові і борцеві за індивідуальну свободу і національну незалежність України в місті Вашингтоні на землі, що є власністю держави США» [3, с. 104–105; 32, с. VI].

До відзначення 100-ліття від дня смерті Т. Шевченка українська громада провела велику підготовчу роботу. Л. Добрянський, Р. Смаль-Стоцький, Дм. Галичин⁴³, кілька сенаторів і конгресменів дали свідчення в Конгресі в березні 1960 р. [32, с. V]. Науковці підготували до видання англомовний збірник статей про Т. Шевченка «Europe's Freedom Fighter. Taras Shevchenko. 1814–1861», який 7 червня 1960 р. Палата Представників ухвалила видати як офіційний документ (House Resolution 524). В брошурі поміщено портрет Т. Шевченка, «Передмову» Л. Добрянського, статті «Тарас Шевченко» К. Меннінга, «Бард України» Д. Дорошенка⁴⁴, «Тарас Шевченко і західноєвропейська література» Ю. Бойка⁴⁵, «Людина і символ» В.К. Метьюза⁴⁶, «Шевченко і євреї» Р. Смаль-Стоцького, «Шевченко і жінки» Л. Мишуги⁴⁷, «Релігія Т. Шевченка» К. Меннінга, «Додаток» (витяги із промов на слуханнях в Конгресі) [32].

27 червня 1964 р. президент Д. Ейзенгауер в присутності близько 100 тис. українців урочисто відкрив пам'ятник Т. Шевченка.

У той період Конгрес США щороку відзначав річницю проголошення Незалежності України 22 січня 1918 р., проводячи урочисті засідання з молитвами за вільну Україну та інші заходи в обох Палатах. 20 січня 1955 р. молитву за Україну в Палаті Представників провів архієпископ І. Теодорович⁴⁸,

⁴¹ «Тиждень поневолених народів» вперше було організовано в 1953 р., в 1959 р. надано офіційний статус з прийняттям резолюції Конгресу США. 17 липня 1959 р. президент Д. Ейзенгауер підписав закон (Public Law 86-90. Captive Nations Week Resolution). Президенти США щороку проголошували «Тиждень поневолених народів», який проходив протягом третього тижня липня і супроводжувався постановами і резолюціями Конгресу, масовими заходами протесту, публікаціями в американській пресі.

⁴² Дервінські Едвард (Edward Joseph Derwinski; 15 вересня 1926, Чикаго – 15 січня 2012, Оук-Брук, шт. Іллінойс) – американський політичний діяч польського походження, 12 разів обирався конгресменом від м. Чикаго (1959–1983), член Комітету міжнародних відносин Палати Представників.

⁴³ Галичин Дмитро (30 жовтня 1895, с. Дички Рогатинського р-ну Івано-Франківської обл. – 26 березня 1961, Нью-Йорк) – політичний і громадський діяч, публіцист. Секретар (1933–1950) і голова (1950–1961) УНС, голова (1956–1961) УККА, виконавчий директор Комітету пам'ятника Т. Шевченка.

⁴⁴ Дорошенко Дмитро Іванович (8 квітня (27 березня) 1882, Вільно (нині Вільнюс) – 19 березня 1951, Мюнхен) – історик, державний і громадсько-політичний діяч. В еміграції (від 1920): професор УВУ у Відні, Празі, Мюнхені (1921–1951), Карлового в Празі (1926–1936) та Варшавського університетів (1936–1939). Президент УВАН у США (1945–1951).

⁴⁵ Бойко Юрій Гаврилович (справж. – Блохін; 25 березня 1909, Миколаїв – 17 травня 2002, Мюнхен) – літературознавець, славіст, громадсько-політичний діяч. Дійсний член УВАН (1958) і НТШ (1963). В еміграції в Німеччині (від 1944): професор, декан (від 1950) філософського факультету УВУ, його ректор (1965–1966); професор (від 1962) і габілітований професор (від 1966) університету Людвіга-Максиміліана.

⁴⁶ Метьюз В.К. (William Kleesmann Matthews) – професор університету Лондона (University of London).

⁴⁷ Мишуга Лука Теодорович (30 жовтня 1887, Новий Витків (нині с. Радохівського р-ну Львівської обл.) – 8 лютого 1955, Нью-Йорк) – державний і громадський діяч, журналіст, редактор. Дійсний член НТШ. В США (від 1921): співзасновник Об'єднання українських організацій в Америці (1922), УККА (1940) і ЗУАДАК (1944). Співредактор (від 1926) і головний редактор (1933–1955) часопису «Свобода».

⁴⁸ Митрополит Іоанн (в миру: Іван Теодорович; 6 жовтня 1887, с. Крупець Дубенського р-ну Рівненської обл. – 3 травня 1971, Філадельфія) – духовний діяч, ієрарх УАПЦ, митрополит УПЦ США та Канади.

а 21 січня в Сенаті – протоігумен провінції ЧСВВ М. Когут⁴⁹ [21, арк. 1, 3]. 21 січня 1958 р. молитву за український народ в Палаті Представників проголосив о. М. Войнар⁵⁰, ЧСВВ, а 22 січня в Сенаті – о. С. Галик-Голутяк⁵¹ [22, арк. 7–9].

41-у річницю української незалежності в Сенаті відзначали на спеціальному засіданні 23 січня 1959 р.: о. М. Бабак, віце-президент Коледжу Св. Василя в Стемфорді (шт. Коннектикут), виголосив молитву за український народ, а сенатор Т. Додд⁵² у промові пояснив, чому Сенат відзначає ця подію кожного року. Було вирішено спільну резолюцію (Senate Joint Resolution 20), а також листа Л. Добрянського надрукувати в Протоколі Конгресу. Виступи про Українську незалежність були зареєстровані також 27 і 28 січня [30, с. 3–8].

У Палаті Представників 22 січня 1959 р. о. Василь Олиник (Янгтаун, шт. Огайо) виголосив молитву. Конгресмен Д. Флад⁵³ в промові просив включити в Протокол свідчення голови УККА Л. Добрянського на слуханнях 6 жовтня 1958 р. в Підкомітеті з закордонних справ Палати щодо скорочення радіопрограм «Голосу Америки» на ряд неросійських народів СРСР [30, с. 9–16]. Всього в Палаті виступили 30 конгресменів [30, с. 16–32]. 13 членів Палати подали заяви до друку в розділі «Ukrainian Independence. Extension of Remarks. 22 Jan. 1959» [30, с. 33–40].

Подібні відзначення мали місце щороку і на місцях: контр-адмірал Дж. Ментц⁵⁴ промовляв перед відділами УККА 24 січня 1954 р. в штаті Іллінойс з нагоди Дня Української незалежності, проголошеного губернатором. 22 січня 1955 р. «Український день» проголосив губернатор штату Нью-Йорк, 23 січня – мер міста Нью-Йорк.

Конгрес США згадував про Україну не лише на урочистих засіданнях з нагоди річниць незалежності України, але також для внесення в Протоколи заяв і листів від УККА та інших українських організацій [9, с. 74].

3 серпня 1953 р. сенатор Дж. Кеннеді просив надрукувати промову Л. Добрянського в штабі 2-ої армії в Форт Мід в розділі «Appendix of Records» 83-го Конгресу США. Майбутній президент заявив: «Я знаю і підтримую зусилля відділів УККА в Бостоні, Пітсфілді, Нью-Бедфорді та інших містах Массачусетса на підтримку в США усвідомлення того факту, що Україна має довгу традицію незалежності» (переклад наш – Я.С.) [46, с. 1]. Сенатори просили також надрукувати промови Л. Добрянського на міжнародних конференціях 16 серпня 1952 р. у Філадельфії [40, с. 1] та 21-22 травня 1954 р. в Нью-Йорку [39, с. 1].

У Палаті Представників конгресмени просили внести до Протоколу Конгресу заяву Л. Добрянського з причини смерті Й. Сталіна [44, с. 1], його «дуже важливі свідчення» на слуханнях Спеціального Комітету про комуністичну агресію Палати Представників в Чикаго 18 жовтня 1954 р. [8, арк. 1–14; 31, с. 1], промову про незалежність України [42, арк. 1–2], частину лекції в Університеті Мічигана 9 грудня 1955 р. [38, с. 1].

Під час засідань 84-го Конгресу США конгресмен Ч. Керстен просив надрукувати лекцію Л. Добрянського, прочитану на запрошення проф. Р. Смаль-Стоцького в Інституті Славістичних студій університету Маркетт 22 лютого 1954 р. [29, с. 1], а конгресмен Л. Сміт 4 травня 1955 р. просив долучити до Протоколу свідчення Л. Добрянського в Підкомітеті Хартії ООН Сенату від імені загальнонаціональної організації УККА, який репрезентує півтора мільйона американців українського походження. Л. Сміт, зокрема, заявив, що це важливо «для публічної просвіти про головні поневолені народи в СРСР, особливо серед журналістів і коментаторів, які відомі своїми помилка-

⁴⁹ Когут Микола М., о., ЧСВВ (5 січня 1911, Нескевгонінг, шт. Пенсильванія – 30 січня 1971, Нью-Йорк) – генеральний консультор при Головній Управі ЧСВВ (від 1946), генеральний Секретар ЧСВВ, диктор Ватиканського радіо (1948–1953), протоігумен Провінції ЧСВВ у США (1953–1958, 1964–1970).

⁵⁰ Мелетій Войнар, о., ЧСВВ (15 жовтня 1911, с. Босько, повіт Сянік, Польща – 22 липня 1988, Глен-Ков, шт. Нью-Йорк) – професор церковного права, церковний історик. В США (від 1947): професор Новіціату ЧСВВ в Глен-Кові, віце-ректор Української Папської колегії ім. св. Йосафата в Римі (від 1953), професор східного канонічного права Католицького університету Америки у Вашингтоні (1955–1974).

⁵¹ Галик-Голутяк Степан, о. – парох православної церкви ім. св. Андрія в Лос-Анджелесі.

⁵² Додд Томас (Thomas Joseph Dodd; 15 травня 1907, Норвіч, шт. Коннектикут – 24 травня 1971, Олд-Лайм, шт. Коннектикут) – політичний діяч Демократичної партії, сенатор від штату Коннектикут (1959–1971), один із чільних прокурорів трибуналу в Нюрнбергу.

⁵³ Флад Даніель (Daniel John Flood; 26 листопада 1903, Гезлтон, шт. Пенсильванія – 28 травня 1994, Вілкс-Бері, шт. Пенсильванія) – прокурор, політичний діяч Демократичної партії, конгресмен (ірландського походження) від штату Пенсильванія (1945–1947, 1949–1953, 1955–1980).

⁵⁴ Ментц Джордж (George Francis Mentz; 1896 – 29 листопада 1957, Бетезда, шт. Меріленд) – контр-адмірал ВМФ США, очолював Міжнародну організацію у справах біженців (International Refugee Organisation; IRO).

ми», прирівнюючи Радянський Союз і Росію, називаючи ці поневолені народи нацменшинами та говорячи про 200 мільйонів росіян [34, с. 1].

Р. Смаль-Стоцький у споминах стверджував, що «Державний департамент виявив повнісіньке незрозуміння для українського питання» [23, с. 70]. Пройде ще кілька десятиліть, поки США визнають Україну як незалежну державу (26 грудня 1991 р.). Очевидно, що питання суверенітету вирішувалося в Україні, але безперервна багаторічна діяльність і послідовна підтримка ідеї незалежності України американськими українцями є незаперечною.

Список використаних джерел та літератури:

1. Антонович О. Лист до Екзекутиви Крайового комітету пам'ятника Шевченкові. 1961 жовтня 23. Вашингтон. Маш. відпуск. *Львівська національна наукова бібліотека імені В. Стефаника (ЛННБУ). Відділ рукописів*. Ф. 282. Спр. 571. 1 арк.
2. Антонович О. Листи (4) до конгресменів Л. Сміта, А. Грателли, М. Фігана і Е. Дервінського. 1954 квітня 5; 1958 січня 3; 1958 січня 13; 1961 січня 6. Арлінгтон, шт. Вірджинія; Вашингтон. М. англ. Маш. відпуск. *ЛННБУ. Відділ рукописів*. Ф. 282. Спр. 529/1-4. 4 арк.
3. Антонович О. Спогади. Київ; Вашингтон: Місіонер, 2003. Т. 2. 568 с.
4. Білінський Я. Американсько-радянські взаємини і українська справа в 1917–1920 рр. *Сучасність*. 1962. Липень. Ч. 7. С. 63–70.
5. Бройгіл Дж. Лист до О. Антоновича. 1953 листопада 6. Вашингтон. М. англ. Маш. *ЛННБУ. Відділ рукописів*. Ф. 282. Спр. 585. 1 арк.
6. Дейчаківський О. 100 років підтримки свободи: Конгрес США та Україна: [Електронний ресурс]. *Історична правда*. 14 вересня 2018. URL: <http://www.istpravda.com.ua/articles/2018/09/14/152926/> (дата звернення: 22.08.2020).
7. Дервінський Е. Лист до О. Антоновича. М. англ. Маш. *ЛННБУ. Відділ рукописів*. Ф. 282. Спр. 598. 1 арк.
8. Добрянський Л. Communist Aggression against Ukraine and Other Non-Russian Nations in the USSR – свідчення на слуханнях Комітету про комуністичну агресію Палати Представників. 1954 жовтня 18. Чикаго. М. англ. Маш. *ЛННБУ. Відділ рукописів*. Ф. 282. Спр. 1334. 14 арк.
9. Заплітний П. Згадки про Україну й українців у Конгресовому Рекорді США. *Ювілейний науковий конгрес для відзначення століття НТШ / Головна рада Наукових товариств ім. Шевченка*. Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1973. С. 73–74.
10. Інаугураційний Комітет 1957 (Inaugural Committee 1957). Запрошення для д-ра О. Антоновича та його дружини на Інаугурацію новообраного президента Д. Ейзенгауера та віце-президента Р. Ніксона 21 січня 1957 р. 1957 січень. Вашингтон. М. англ. Друк. *ЛННБУ. Відділ рукописів*. Ф. 282. Спр. 666. Арк. 10–11.
11. Камінський Є. Україна у зовнішньополітичних доктринах США. *Українська державність у ХХ ст. (історико-політологічний аналіз)*. Київ: Політична думка, 1996. URL: <http://litopys.org.ua/ukrxx/t14.htm>. (дата звернення: 22.08.2020).
12. Кеннеді Дж. Лист до Л. Добрянського. 1955 січня 3. Вашингтон. М. англ. Маш. і рук. *ЛННБУ. Відділ рукописів*. Ф. 282. Спр. 505. 1 арк.
13. Керстен Ч. Лист до С. Скубіка [скеровано до О. Антоновича]. 1954 лютого 12. Вашингтон. М. англ. Маш. *ЛННБУ. Відділ рукописів*. Ф. 282. Спр. 823. 1 арк.
14. Климчак М. Досягнення української народної дипломатії в Америці на початку ХХ ст. 16 серпня 2013: URL: https://www.religion.in.ua/zmi/ukrainian_zmi/22935-dosyagnennya-ukrayinskoji-narodnoyi-diplomatiyi-v-americi-na-pochatku-xx-st.html (дата звернення: 26.08.2020).
15. Лист-запрошення на бенкет для вшанування 38-ої річниці проголошення Незалежності України. 1956 січня 21. Вашингтон. М. англ. Маш. *ЛННБУ. Відділ рукописів*. Ф. 282. Спр. 421. 1 арк.
16. Матеріали бенкету у 38-у річницю проголошення Незалежності України, який організували 21 січня УККА та ОУВ. 1956. Вашингтон. *ЛННБУ. Відділ рукописів*. Ф. 282. Спр. 421–514.
17. Павлюк О. Боротьба України за незалежність і політика США (1917–1923). Київ: «КМ Academia», 1996. 188 с.
18. Пеленський Я. Українська справа у взаєминах межі США і СРСР під час і після Другої світової війни. *Сучасність*. 1962. Липень. Ч. 7. С. 71–84.
19. Понятишин П., о. Історія Українського дня. *Свобода*. Джерзі-Сіті, 1917. 31 березня. Ч. 38. С. 3; 3 квітня. Ч. 39. С. 3.
20. Понятишин П., о. Українська справа в Америці під час першої світової війни. *Ювілейний Альманах «Свободи»*. 1893–1953. Джерзі-ситі, Н.-Дж.: УНС, 1953. С. 65–77.
21. Прес-реліз про молитву митрополита І. Теодоровича у зв'язку з 37-ою річницею проголошення Незалежності України в Палаті Представників Конгресу США 20 січня 1955 р.; Прес-реліз про молитву протоігумена провінції ЧСВВ о. М. Когути у зв'язку з 37-ою річницею проголошення Незалежності України в Сенаті Конгресу США 21 січня 1955 р. М. англ. Маш. *ЛННБУ. Відділ рукописів*. Ф. 282. Спр. 1352. Арк. 1, 3.
22. Прес-реліз про молитву о. М. Войнара, ЧСВВ в Палаті Представників Конгресу США 21 січня 1958 р.; Прес-реліз про молитву о. С. Галика-Голутяка в Сенаті Конгресу США 22 січня 1958 р. М. укр., англ. Маш. *ЛННБУ. Відділ рукописів*. Ф. 282. Спр. 1353. Арк. 7–9.
23. Смаль-Стоцький Р. Україна і Америка. *Ювілейний календар «Свободи» на 1958 рік. У 40-річчя проголошення Української державності*. Джерзі-Сіті: УНС, 1958. С. 70–78.
24. Смалько Е. Св. п. о. Т. Данусяр. *Свобода*. Джерзі-Сіті; Нью-Йорк, 1995. 21 вересня. Ч. 179. С. 4.

25. Сухобокова О. Українська громада США та українське питання в період Першої світової війни. *Американська історія та політика*. 2016. Вип. 1. С. 151–161. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ahp_2016_1_23 (дата звернення: 29.08.2020).
26. Теодор Данусяр був капеляном похоронів Президента Кеннеді. *Свобода*. Джерзі-Сіті, 1963. 3 грудня. Ч. 227. С. 1.
27. Український стенд під час акції «Reagent of Peace» біля Білого Дому у Вашингтоні 15-30 січня 1956 р. Український хор під час акції «Reagent of Peace». 1956. *Вашингтон. ЛННБУ. Відділ рукописів*. Ф. 282. Спр. 416. 8 фотовідбитків.
28. Учасники бенкету для вшанування 38-ої річниці проголошення Незалежності України 21 січня в готелі «Мейфлауер». 1956. Вашингтон. *ЛННБУ. Відділ рукописів*. Ф. 282. Спр. 426. 2 фотовідбитки.
29. An American Policy of Liberation. Extension of Remarks of Hon. Charles J. Kersten of Wisconsin in the House of Repr. August 20, 1954. *Congressional Record: Proceedings and Debates of the 83^d Congress, Second Session*. Washington: US GPO, 1954. 6 р. *ЛННБУ. Відділ рукописів*. Ф. 282. Спр. 1370. 4 арк.; Спр. 1371. 3 арк. (A6392-A6394).
30. Celebration of the 41st Anniversary of Ukraine's Independence in the U.S. Congress. Speeches of Hon. Thomas J. Dodd of Connecticut and Hon. Daniel J. Flood of Pennsylvania et al. in the Senate of the United States and in the House of Representative. *Congressional Record: Proceedings and Debates of the 86th Congress, First Session*. US GPO, Washington, 1959. 40 р. *ЛННБУ. Відділ ОФК*. АНТ-668.
31. Communist Aggression Against Ukraine and Other Non-Russian Nations in U. S. S. R. Extension of Remarks of Hon. Michael A. Feighan of Ohio in the House of Repr. January 5, 1955. *Congressional Record: Proceedings and Debates of the 84th Congress, First Session*. Washington: US GPO, 1955. 8 р. *ЛННБУ. Відділ ОФК*. АНТ-668.
32. Europe's Freedom Fighter. Taras Shevchenko. 1814–1861. A documentary Biography of Ukraine's Poet, Laureate and National Hero. 86th Congress, Second Session. House of Representatives. Document No. 445. Washington: US GPO, 1960. 45 р. *ЛННБУ. Відділ рукописів*. Ф. 282. Спр. 1377. 23 арк.
33. Extension of U. S. diplomatic relations with Republics of Ukraine and Byelorussia : a Practical Step in America's Policy of Liberation. Extension of Remarks of Hon. Lawrence H. Smith. *Congressional Record : Proceedings and Debates of the 83d Congress, First Session*. Washington: US GPO, [1953]. 3 р. *ЛННБУ. Відділ ОФК*. АНТ-668.
34. Fact and Fantasy on Ukraine and Byelorussia in the U.N. Extension of Remarks of Hon. Lawrence H. Smith of Wisconsin in the House of Repr. May 4, 1955. *Congressional Record: Proceedings and Debates of the 84th Congress, First Session*. Washington: US GPO, 1955. 8 р. *ЛННБУ. Відділ ОФК*. АНТ-668.
35. A Hundred Years Ago Today, U.S. Congress and American People First Showed Their Care for Ukraine. Update. The U.S. – Ukraine Foundation [Washington]. April 21, 2017. Issue 11: URL: <https://myemail.constantcontact.com/A-Day-in-Ukrainian-American-History-.html?soid=1100917358001&aid=cCuPt1cfDcQ> (дата звернення: 26.08.2020).
36. The Kersten Committee Report on Red Aggression-Communism Established as Opiate of Nations : Committee on Communist Aggression Against Poland, Hungary, Czechoslovakia, Bulgaria, Rumania, Lithuania, Latvia, Estonia, Albania, Russia, Ukraine, Byelorussia, and other non-Russian Nations in the U.S.S.R. Speech of Hon. Charles J. Kersten of Wisconsin in the House of Repr. August 9, 1954. *Congressional Record : Proceedings and Debates of the 83d Congress, Second Session*. Washington: US GPO, 1954. 14 р. *ЛННБУ. Відділ ОФК*. АНТ-668.
37. Kuropas M. Ukrainian-American Citadel: The First One Hundred Years of the Ukrainian National Association. Boulder: East European Monographs, 1996. 658 р.
38. Lingering American Myths on Russia. Extension of Remarks of Hon. Michael A. Feighan of Ohio in the House of Repr. March 7, 1956. *Congressional Record: Proceedings and Debates of the 84th Congress, Second Session*. Washington: US GPO, 1956. 10 р. *ЛННБУ. Відділ ОФК*. АНТ-668.
39. Nationalism as a Weapon Against Communism. Extension of Remarks of Hon. Karl E. Mundt of South Dakota in the Senate of the United States. June 22, 1954. *Congressional Record: Proceedings and Debates of the 83d Congress, Second Session*. Washington: US GPO, 1954. 6 р. *ЛННБУ. Відділ рукописів*. Ф. 282. Спр. 1371. 3 арк. (A4551-A4553).
40. Russia's Iron Curtain in America. Extension of Remarks of Hon. Everett McKinley Dirksen of Illinois in the Senate of the United States. March 25, 1953. *Congressional Record : Proceedings and Debates of the 83d Congress, First Session*. Washington : US GPO, 1953. 6 р. *ЛННБУ. Відділ ОФК*. АНТ-668.
41. The Ukrainian Association of Washington, D.C., Supports House Concurrent Resolution 58. Extension of Remarks of Hon. Lawrence H. Smith of Wisconsin in the House of Repr. April 12, 1954. *Congressional Records Appendix*. Washington: US GPO, 1954. 1 р. *ЛННБУ. Відділ рукописів*. Ф. 282. Спр. 1371. 1 арк. (A3094).
42. Ukrainian National Independence. Truth or Fiction. Extension of Remarks of Hon. Michael A. Feighan of Ohio in the House of Repr. January 6, 1954. *Congressional Records Appendix*. Washington: US GPO, 1954. 2 р. *ЛННБУ. Відділ рукописів*. Ф. 282. Спр. 1371. 2 арк. (A32-A33).
43. Ukrainian Priest Takes Part in Funeral Cortege of President Kennedy. *Svoboda. The Ukrainian Weekly Section* (Jersey City, N.J.). 1963, December 7. No. 231. Section 2. P. 1.
44. The Unity of Fear in Imperialist Muskovy. Extension of Remarks of Hon. Michael A. Feighan of Ohio in the House of Repr. July 27, 1953. *Congressional Record: Proceedings and Debates of the 83d Congress, First Session*. Washington: US GPO, 1953. 6 р. *ЛННБУ. Відділ ОФК*. АНТ-668.
45. Warvariv C. America and the Ukrainian National Cause, 1917–1920. *The Ukraine, 1917–1921. A Study in Revolution*. Cambridge, 1977. P. 352–358.
46. Western Psychological Strategy Toward USSR: The Weapon of Enlightened Nationalism. Remarks of Hon. John F. Kennedy of Massachusetts in the Senate of the United States. August 3, 1953. *Congressional Record: Proceedings and Debates of the 83d Congress, First Session*. Washington: US GPO, 1953. 6 р. *ЛННБУ. Відділ ОФК*. АНТ-668.

References

1. Antonovych O. Lyst do Ekzekutyvy Kraiovoho komitetu pamiatnyka Shevchenkovi. 1961 zhovtnia 23. Vashyngton. Mash. vidpusk. *Lvivska natsionalna naukova biblioteka imeni V. Stefanyka (LNNBU). Viddil rukopysiv.* F. 282. Spr. 571. 1 ark.
2. Antonovych O. Lysty (4) do konhresmeniv L. Smita, A. Grately, M. Figana i E. Dervinskoho. 1954 kvitnia 5; 1958 sichnia 3; 1958 sichnia 13; 1961 sichnia 6. Arlington, sht. Virdzhyniia; Vashyngton. M. anhl. Mash. vidpusk. *LNNBU. Viddil rukopysiv.* F. 282. Spr. 529/1-4. 4 ark.
3. Antonovych O. Spohady. Kyiv; Vashyngton: Misioner, 2003. T. 2. 568 s.
4. Bilinskyi Ya. Amerykansko-radianski vzaiemny i ukrainska sprava v 1917–1920 rr. *Suchasnist.* 1962. Lypen. Ch. 7. S. 63–70.
5. Broihil Dzh. Lyst do O. Antonovycha. 1953 lystopada 6. Vashyngton. M. anhl. Mash. *LNNBU. Viddil rukopysiv.* F. 282. Spr. 585. 1 ark.
6. Deichakivskyi O. 100 rokiv pidtrymky svobody: Kongres SShA ta Ukraina. *Istorychna pravda.* 14 veresnia 2018. URL: <http://www.istpravda.com.ua/articles/2018/09/14/152926/> (data zvernennia: 22.08.2020).
7. Dervinskyi E. Lyst do O. Antonovycha. M. anhl. Mash. *LNNBU. Viddil rukopysiv.* F. 282. Spr. 598. 1 ark.
8. Dobrianskyi L. Communist Aggression against Ukraine and Other Non-Russian Nations in the USSR – svidchennia na slukhanniakh Komitetu pro komunistychnu ahresiiu Palaty Predstavnykiv. 1954 zhovtnia 18. Chikago. M. anhl. Mash. *LNNBU. Viddil rukopysiv.* F. 282. Spr. 1334. 14 ark.
9. Zaplityni P. Zhadky pro Ukrainu y ukraintsi v Kongresovomu Rekordi SShA. *Yuvileinyi naukovyi kongres dlia vidznachennia stolittia NTSh. Holovna rada Naukovykh tovarystv im. Shevchenka.* Niu York; Paryzh; Sydnei; Toronto, 1973. S. 73–74.
10. Inauguratsiinyi Komitet 1957 (Inaugural Committee 1957). Zaproshehnia dlia d-ra O. Antonovycha ta yoho druzhyny na Inauguratsiiu novoobranoho prezydenta D. Eizenkhauera ta vitse-prezydenta R. Niksona 21 sichnia 1957 r. 1957 sichen. Vashyngton. M. anhl. Druk. *LNNBU. Viddil rukopysiv.* F. 282. Spr. 666. Ark. 10–11.
11. Kaminskyi Ye. Ukraina u zovnishnopolitychnykh doktrynakh SShA. *Ukrainska derzhavnist u XX st. (istoryko-politohichnyi analiz).* Kyiv: Politychna dumka, 1996. URL: <http://litopys.org.ua/ukrxx/r14.htm>. (data zvernennia: 22.08.2020).
12. Kennedi Dzh. Lyst do L. Dobrianskoho. 1955 sichnia 3. Vashyngton. M. anhl. Mash. i ruk. *LNNBU. Viddil rukopysiv.* F. 282. Spr. 505. 1 ark.
13. Kersten Ch. Lyst do S. Skubika [skerovano do O. Antonovycha]. 1954 liutoho 12. Vashyngton. M. anhl. Mash. *LNNBU. Viddil rukopysiv.* F. 282. Spr. 823. 1 ark.
14. Klymchak M. Dosiahnennia ukraïnskoi narodnoi dyplomatii v Amerytsi na pochatku XX st. 16 serpnia 2013: URL: https://www.religion.in.ua/zmi/ukrainian_zmi/22935-dosyagnennya-ukrayinskoyi-narodnoyi-diplomatiyi-v-americi-na-pochatku-xx-st.html (data zvernennia: 26.08.2020).
15. Lyst-zaproshehnia na benket dlia vshanuvannia 38-oi richnytsi proholoshennia Nezalezhnosti Ukrainy. 1956 sichnia 21. Vashyngton. M. anhl. Mash. *LNNBU. Viddil rukopysiv.* F. 282. Spr. 421. 1 ark.
16. Materialy benketu u 38-u richnytsiu proholoshennia Nezalezhnosti Ukrainy, yakyi orhanizували 21 sichnia UKKA ta OUV. 1956. Vashyngton. *LNNBU. Viddil rukopysiv.* F. 282. Spr. 421–514.
17. Pavliuk O. Borotba Ukrainy za nezalezhnist i polityka SShA (1917–1923). Kyiv: «KM Asademia», 1996. 188 s.
18. Pelenskyi Ya. Ukrainska sprava u vzaiemnykh mezhy SShA i SRSR pid chas i pislia Druhoi svitovoi viiny. *Suchasnist.* 1962. Lypen. Ch. 7. S. 71–84.
19. Poniatyshyn P., o. Istoriia Ukrainskoho dnia. *Svoboda.* Dzherzy-Sity, 1917. 31 bereznia. Ch. 38. S. 3; 3 kvitnia. Ch. 39. S. 3.
20. Poniatyshyn P., o. Ukrainska sprava v Amerytsi pid chas pershoi svitovoi viiny. *Yuvileinyi Almanakh «Svobody».* 1893–1953. Dzherzi-syti, N.-Dzh.: UNS, 1953. S. 65–77.
21. Pres-reliz pro molytvu mytropolyta I. Teodorovycha u zviazku z 37-oiu richnytseiu proholoshennia Nezalezhnosti Ukrainy v Palati Predstavnykiv Kongresu SShA 20 sichnia 1955 r.; Pres-reliz pro molytvu protoihumena provintsii ChSVV o. M. Kohuta u zviazku z 37-oiu richnytseiu proholoshennia Nezalezhnosti Ukrainy v Senati Kongresu SShA 21 sichnia 1955 r. M. anhl. Mash. *LNNBU. Viddil rukopysiv.* F. 282. Spr. 1352. Ark. 1, 3.
22. Pres-reliz pro molytvu o. M. Voinara, ChSVV v Palati Predstavnykiv Kongresu SShA 21 sichnia 1958 r.; Pres-reliz pro molytvu o. S. Halyka-Holutiaka v Senati Kongresu SShA 22 sichnia 1958 r. M. ukr., anhl. Mash. *LNNBU. Viddil rukopysiv.* F. 282. Spr. 1353. Ark. 7–9.
23. Smal-Stotskyi R. Ukraina i Ameryka. *Yuvileinyi kalendar «Svobody» na 1958 rik. U 40-richchia proholoshennia Ukrainskoi derzhavnosti.* Dzherzi-Syti: UNS, 1958. S. 70–78.
24. Smalko E. Sv. p. o. T. Danusiar. *Svoboda.* Dzherzi-Syti; Niu-York. 1995. 21 veresnia. Ch. 179. S. 4.
25. Sukhobokova O. Ukrainska hromada SShA ta ukrainske pytannia v period Pershoi svitovoi viiny. *Amerykanska istoriia ta polityka.* 2016. Vyp. 1. S. 151–161. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ahp_2016_1_23 (data zvernennia: 29.08.2020).
26. Teodor Danusiar buv kapelianom pokhonoriv Prezydenta Kennedi. *Svoboda.* Dzherzi-Syti, 1963. 3 hrudnia. Ch. 227. S. 1.
27. Ukrainskyi stend pid chas aktsii «Peagant of Peace» bilia Biloho Domu u Vashyngtoni 15-30 sichnia 1956 r. Ukrainskyi khor pid chas aktsii «Peagant of Peace». 1956. Vashyngton. *LNNBU. Viddil rukopysiv.* F. 282. Spr. 416. 8 fotovidbytkiv.
28. Uchasnyky benketu dlia vshanuvannia 38-oi richnytsi proholoshennia Nezalezhnosti Ukrainy 21 sichnia v hoteli «Meiflauer». 1956. Vashyngton. *LNNBU. Viddil rukopysiv.* F. 282. Spr. 426. 2 fotovidbytky.
29. An American Policy of Liberation. Extension of Remarks of Hon. Charles J. Kersten of Wisconsin in the House of Repr. August 20, 1954. *Congressional Record: Proceedings and Debates of the 83d Congress, Second Session.*

Washington: US GPO, 1954. 6 p. *LNNBU. Viddil rukopysiv*. F. 282. Spr. 1370. 4 ark.; Spr. 1371. 3 ark. (A6392-A6394).

30. Celebration of the 41st Anniversary of Ukraine's Independence in the U.S. Congress. Speeches of Hon. Thomas J. Dodd of Connecticut and Hon. Daniel J. Flood of Pennsylvania et al. in the Senate of the United States and in the House of Representative. *Congressional Record: Proceedings and Debates of the 86th Congress, First Session*. US GPO, Washington, 1959. 40 p. *LNNBU. Viddil OFK*. Ant-668.

31. Communist Aggression Against Ukraine and Other Non-Russian Nations in U.S.S.R. Extension of Remarks of Hon. Michael A. Feighan of Ohio in the House of Repr. January 5, 1955. *Congressional Record: Proceedings and Debates of the 84th Congress, First Session*. Washington: US GPO, 1955. 8 p. *LNNBU. Viddil OFK*. Ant-668.

32. Europe's Freedom Fighter. Taras Shevchenko. 1814–1861. A documentary Biography of Ukraine's Poet, Laureate and National Hero. 86th Congress, Second Session. House of Representatives. Document No. 445. Washington: US GPO, 1960. 45 p. *LNNBU. Viddil rukopysiv*. F. 282. Spr. 1377. 23 ark.

33. Extension of U. S. diplomatic relations with Republics of Ukraine and Byelorussia : a Practical Step in America's Policy of Liberation. Extension of Remarks of Hon. Lawrence H. Smith. *Congressional Record : Proceedings and Debates of the 83d Congress, First Session*. Washington: US GPO, [1953]. 3 p. *LNNBU. Viddil OFK*. Ant-668.

34. Fact and Fantasy on Ukraine and Byelorussia in the U.N. Extension of Remarks of Hon. Lawrence H. Smith of Wisconsin in the House of Repres. May 4, 1955. *Congressional Record: Proceedings and Debates of the 84th Congress, First Session*. Washington: US GPO, 1955. 8 p. *LNNBU. Viddil OFK*. Ant-668.

35. A Hundred Years Ago Today, U.S. Congress and American People First Showed Their Care for Ukraine. Update. The U.S. – Ukraine Foundation [Washington]. April 21, 2017. Issue 11: URL: <https://myemail.constantcontact.com/A-Day-in-Ukrainian-American-History-.html?soid=1100917358001&aid=cCuPt1cfDcQ> (Last accessed: 26.08.2020).

36. The Kersten Committee Report on Red Aggression-Communism Established as Opiate of Nations : Committee on Communist Aggression Against Poland, Hungary, Czechoslovakia, Bulgaria, Rumania, Lithuania, Latvia, Estonia, Albania, Russia, Ukraine, Byelorussia, and other non-Russian Nations in the U.S.S.R. Speech of Hon. Charles J. Kersten of Wisconsin in the House of Repr. August 9, 1954. *Congressional Record : Proceedings and Debates of the 83d Congress, Second Session*. Washington: US GPO, 1954. 14 p. *LNNBU. Viddil OFK*. Ant-668.

37. Kuropas M. Ukrainian-American Citadel: The First One Hundred Years of the Ukrainian National Association. Boulder: East European Monographs, 1996. 658 p.

38. Lingering American Myths on Russia. Extension of Remarks of Hon. Michael A. Feighan of Ohio in the House of Repres. March 7, 1956. *Congressional Record: Proceedings and Debates of the 84th Congress, Second Session*. Washington: US GPO, 1956. 10 p. *LNNBU. Viddil OFK*. Ant-668.

39. Nationalism as a Weapon Against Communism. Extension of Remarks of Hon. Karl E. Mundt of South Dakota in the Senate of the United States. June 22, 1954. *Congressional Record: Proceedings and Debates of the 83d Congress, Second Session*. Washington: US GPO, 1954. 6 p. *LNNBU. Viddil rukopysiv*. F. 282. Spr. 1371. 3 ark. (A4551-A4553).

40. Russia's Iron Curtain in America. Extension of Remarks of Hon. Everett McKinley Dirksen of Illinois in the Senate of the United States. March 25, 1953. *Congressional Record : Proceedings and Debates of the 83d Congress, First Session*. Washington : US GPO, 1953. 6 p. *LNNBU. Viddil OFK*. Ant-668.

41. The Ukrainian Association of Washington, D.C., Supports House Concurrent Resolution 58. Extension of Remarks of Hon. Lawrence H. Smith of Wisconsin in the House of Repr. April 12, 1954. *Congressional Records Appendix*. Washington: US GPO, 1954. 1 p. *LNNBU. Viddil rukopysiv*. F. 282. Spr. 1371. 1 ark. (A3094).

42. Ukrainian National Independence. Truth or Fiction. Extension of Remarks of Hon. Michael A. Feighan of Ohio in the House of Repr. January 6, 1954. *Congressional Records Appendix*. Washington: US GPO, 1954. 2 p. *LNNBU. Viddil rukopysiv*. F. 282. Spr. 1371. 2 ark. (A32-A33).

43. Ukrainian Priest Takes Part in Funeral Cortege of President Kennedy. *Svoboda. The Ukrainian Weekly Section* (Jersey City, N.J.). 1963, December 7. No. 231. Section 2. P. 1.

44. The Unity of Fear in Imperialist Muskovy. Extension of Remarks of Hon. Michael A. Feighan of Ohio in the House of Repr. July 27, 1953. *Congressional Record: Proceedings and Debates of the 83d Congress, First Session*. Washington: US GPO, 1953. 6 p. *LNNBU. Viddil OFK*. Ant-668.

45. Warvariv C. America and the Ukrainian National Cause, 1917–1920. *The Ukraine, 1917–1921. A Study in Revolution*. Cambridge, 1977. P. 352–358.

46. Western Psychological Strategy Toward USSR: The Weapon of Enlightened Nationalism. Remarks of Hon. John F. Kennedy of Massachusetts in the Senate of the United States. August 3, 1953. *Congressional Record: Proceedings and Debates of the 83d Congress, First Session*. Washington: US GPO, 1953. 6 p. *LNNBU. Viddil OFK*. Ant-668.